

### Jubileusz Štěpána Vlašína

Štěpán Vlašín urodził się 23 grudnia 1923 roku w Náměšti nad Oslavą, gdzie dorastał w baśniowej scenerii tamtejszego zamku. Jego droga życiowa nie była łatwa. Po maturze uzyskanej w brneńskim gimnazjum w roku 1942 i przymusowej pracy w zakładzie budowy maszyn (Královopolská strojírna) rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu im. T. G. Masaryka w Brnie, na którym studiował bohemistykę i filozofię. Zwieńczeniem studiów w 1949 roku była praca nosząca tytuł *Jiří Mahen dramatik*, dzięki której Jubilat uzyskał tytuł PhDr. Stopień naukowy C.Sc. (doktora nauk humanistycznych w zakresie literatury czeskiej) uzyskał w roku 1961 na podstawie pracy *Prozaické dílo Jiřího Mahena*, natomiast tytuł naukowy Dr.Sc. (habilitację w zakresie literatury czeskiej; stopień naukowy doktora habilitowanego) otrzymał w roku 1983 na podstawie studium *Průkopníci socialistické literatury (Wolker a Václavek)*.

W roku 1948 Štěpán Vlašín podjął pracę w szkolnictwie. Był nauczycielem w gimnazjum w Orlovej, a później także w szkołach zawodowych w Ostrawie. Przez rok wykładał w Akademii Wojskowej w Brnie (w ramach zasadniczej służby wojskowej). W latach 1961–1989 był kierownikiem brneńskiego oddziału Instytutu Literatury Czeskiej, będącego jednostką Czechosłowackiej Akademii Nauk. W latach 1967–1968 oraz 1970–1972 pełnił również funkcję zastępcy dyrektora Instytutu. Równocześnie, od 1975 do 1980 roku, kierował praskim Zakładem Teorii Literatury Czechosłowackiej Akademii Nauk. W latach 1968–1975 prowadził jako ekstern zajęcia na Wydziale Teatralnym w Wyższej Szkole Artystycznej im. L. Janáčka w Brnie. W wieku 68 lat odszedł z Instytutu i rozpoczął pracę na Uniwersytecie Śląskim w Opawie, gdzie wykładał historię literatury powszechniej aż do 1997 roku.

Štěpán Vlašín debiutował w 1948 roku artykułem o egzystencjalizmie w dziele Alberta Camusa *Obcy*. Jak podaje *Slovník české literatury po roce 1945*, systematycznie publikował od roku 1954 w czasopismach: „Host do domu”, „Program Státního

divadla v Brně”, „Rovnost”, „Červený květ” (Ostrava), „Nová mysl”, „Rudé právo”, „Estetika”, „Impuls”, „Česká literatura”, „Kulturní tvorba”, „Literární archiv”, „Tvorba”, „Kmen”, „Universitas”, „Pravda” (Bratislava), „Romboid” (Bratislava), „Štafeta” (Prostějov), „Nové slovo” (Bratislava), „Český jazyk a literatura”, „Věda a život”, „Brněnský večerník”, „Nové knihy”, „Lidová demokracie”, „Duha” oraz „Kulturní práce”. W latach dziewięćdziesiątych zamieszczał swoje studia i artykuły również w periodykach: „Severočeský deník” (Ústí nad Labem), „Naše Opavsko” (Opava), „Zemské noviny” (Praha), „Demokrat” (Brno), „Naše pravda” (Ostrava), „Haló noviny” (Praha) i „Veronica” (Brno).

Wynik pracy naukowej przedstawia się niezwykle imponująco. Benedyktyńska wręcz pracowitość Pana Doktora zaowocowała ogromną liczbą publikacji. Bibliografia Jego prac sporządzona w 1986 roku przez Věře Slavíkovou (*Tricet let publikační činnosti Štěpána Vlašína 1954–1984*), zawiera ponad 3500 pozycji (sic!), a przecież od czasów wydania tej bibliografii Jubilat był aktywny zawodowo jeszcze ponad dziesięć lat...

Zainteresowania badawcze Doktora Štěpána Vlašína obejmują zagadnienia historyczno- i krytycznoliterackie. Pierwsze prace dotyczyły dzieła i osobowości twórczej Jiřego Mahena. Owocem tych perygrynacji była monografia zatytułowana *Jiří Mahen* (1972), w której zaznaczają się już kolejne rejony penetracji badawczej. Autor porusza w niej problematykę interpretacji literatury czeskiej pierwszych lat XX wieku, stawiając w centrum zainteresowania autorów, w których twórczości zaznaczył się wpływ anarchizmu. Uczony stopniowo poszerzał zakres badań, obejmując w swych pracach coraz to inne zagadnienia literatury czeskiej XX wieku. Wiele refleksji poświęcił problematyce literatury proletariackiej i realizmu socrealistycznego oraz krytyce marksistowskiej i kwestiom teoretycznoliterackim. Na uwagę zasługuje wnikliwe studium poświęcone tzw. morawskim pisarzom (np. braciom Mrštíkovi, Čestmířovi Jeřábkovi, Petrowi Bezručovi) oraz takim osobowościom twórczym, jak Stanislav Kostka Neumann, Kurt Konrad, Eduard Urx, Vladislav Vančura, Ladislav Štoll i inni. Rozleglejsze prace monograficzne, poświęcone Jiřimu Wolkerowi oraz Bedřichowi Václavkovi, były także wnikliwą analizą szerszego kontekstu literackiego, w którym obaj pisarze byli osadzeni. Vlašín jest również autorem ciekawej pracy o zapomnianym morawsko-śląskim pisarzu, Karelu Dvořáčku. Krytycznoliterackie prace Štěpána Vlašína koncentrowały się głównie na zagadnieniach prozy, aczkolwiek poruszał też kwestie dotyczące poezji. Publikował również krytyczne recenzje dotyczące przedstawień teatralnych w Brnie. Wybór recenzji, portretów literackich i artykułów informacyjnych z lat 70. i 80. został zgromadzony w tomach: *Vě škole života* (1980), *Na přelomu desetiletí* (1985) oraz *Léta zrání* (1989).

Štěpán Vlašín był również sprawnym organizatorem pracy zespolowej, czego owocem były liczne przedsięwzięcia zbiorowe, takie jak *Slovník literární teorie* (1973, 2. wyd. 1977), *Slovník literárních směrů a skupin* (1977, wyd. 2. rozszerz. 1983), *Knihy o Čapkovi* (1988) i inne. Szczególnie dużo uwagi poświęcił brneński bohemista zagadnieniom międzywojennego myślenia o literaturze i sztuce. Roz-

proszone po czasopismach, almanachach i ulotkach polemiki, manifesty i artykuły programowe zostały zebrane i rzetelnie opracowane w trzytomowym dziele *Avantgarda známá a neznámá* (1970–1972), które powstało pod kierownictwem i redakcją Jubilata. Doba tzw. normalizacji uniemożliwiła wydanie czwartego tomu, który miał zawierać teksty dokumentujące spory i refleksje na temat surrealizmu i socrealizmu. Część materiałów, dotycząca realizmu socjalistycznego, została wydana później i opatrzona tytułem *Prameny. Utváření teorie socialistického realismu v české meziválečné literatuře* (1978). Ostatnią publikacją Jubilata było *Postowie* do książki Olgi Scheinpflugovej, zatytułowanej *Tulákova hůl a jiné pohádky*, która ukazała się w roku 2006.

Oprócz publikacji książkowych i artykułów w czasopismach Jubilat był również autorem dziesiątek audycji radiowych dotyczących życia literacko-teatralnego, wygłosił także setki wykładów naukowych dla nauczycieli i pracowników kulturalno-oświatowych oraz referatów popularnonaukowych przeznaczonych dla szerszej publiczności. Prowadził również działalność pozanaukową. W latach 1981–1985 był radnym Rady Narodowej Miasta Brna, w której przewodniczył komisji do spraw kultury.

Naukowe *curriculum vitae* wspaniale komponuje się z życiem prywatnym Štěpána Vlašína. Jest prawdziwym człowiekiem renesansu: potrafił umiejętnie połączyć wykonywaną pracę z życiem prywatnym. Uprawiał wiele sportów. Był zapalonym tenisistą, grywał systematycznie prawie do osiemdziesiątego roku życia. Jego pasją są podróże. Najczęściej wyjeżdżał na południe, zwiedził Włochy, Francję, Grecję oraz Turcję.

Warto dodać, że małżonką Jubilata jest znana bohemistka, doc. PhDr. Drahomíra Vlašínová, CSc. Mają dwóch synów. Jeden z nich, Mojmír Vlašín, jest działaczem na rzecz ekologii, a także znanym politykiem, przedstawicielem Partii Zielonych w Republice Czeskiej. Barwny idiolekt literacki Štěpána Vlašína ujawnił się również na gruncie rodzinnym, w bajkach, które zwykł opowiadać swym dzieciom i wnukom na dobranoc.

Štěpán Vlašín jest również wielbicielem teatru. Do dziś bywa gościem honorowym brneńskich przedstawień i nie opuszcza żadnej premiery. Z teatrem zresztą pozostaje mocno związany od czasów, gdy wykładał na Wydziale Teatralnym Wyższej Szkoły Artystycznej im. L. Janáčka w Brnie. Był nauczycielem – o czym mało kto już dziś pamięta – wielkich osobowości dzisiejszego kina czeskiego, m.in.: charyzmatycznego Bolka Polívki czy Dagmar Havlovej, do niedawna pierwszej damy Republiki Czeskiej.

Obecnie Jubilat przebywa na zasłużonej emeryturze. Zaprzestał już działalności wydawniczej i zajmuje się głównie czytaniem książek oraz pracą w ogrodzie przy rabatkach kwiatowych. Można Go spotkać na spacerach z wnucętami bądź z psem, który wabi się Mooky.

Z okazji przypadającej w tym roku 85 rocznicy urodzin życzymy Panu Štěpánovi Vlašínovi kolejnych pięknych lat upływających w pogodzie, sile i zdrowiu.

*Ilona Gwóźdź-Szewczenko, Wrocław*